

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ühenduse meetod demokraatliku ja sotsiaalse majandus- ja rahaliidu saavutamiseks”

(omalgatuslik arvamus)

(2016/C 013/07)

Raportöör: Gabriele BISCHOFF

19. veebruaril 2015 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omalgatusliku arvamuse teemal:

„Ühenduse meetod demokraatliku ja sotsiaalse majandus- ja rahaliidu saavutamiseks”

(omalgatuslik arvamus).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon võttis arvamuse vastu 10. juulil 2015.

Komitee võttis täiskogu 510. istungjärgul 16.–17. septembril 2015 (17. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 161, vastu hääletas 6, erapooletuks jäi 10.

„EL peab olema kodanike, mitte pankade ühendus. Selle operatsioonisüsteem on demokraatia, selle tulevik sotsiaalne õiglus ⁽¹⁾.”

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Majandus- ja rahaliidu tõeline stabiliseerimine võib õnnestuda ainult siis, kui kõrvaldatakse majandus- ja rahaliidu ülesehituse puudused ja selleks viiakse ellu ulatuslikud reformid; see nõuab lepingute muutmist konvendi raames. Kuna see on enne 2018. aastat vähetõenäoline, tuleb seni võtta teisi meetmeid, et muuta majandus- ja rahaliitu olemasolevate lepingute raames demokraatlikumaks ja sotsiaalsemaks ning hoolitseda selle eest, et enese kehtestatud reeglitest ka kinni peetakse.

1.2. Mida kauem kestab praegune kokkuhoiupoliitika, mis on suunatud esmajoones kulude vähendamisele ilma mõjusa investimisprogrammiga tulu loomiseks kasvu, sotsiaalse ühtekuuluvuse ja solidaarsuse teel, seda ilmsemaks saab see, et kasvav sotsiaalne ebavõrdsus ohustab Euroopa majanduslikku integratsiooni ja heaolu.

1.3. Seepärast ei saa lahenduseks olla praegusel kursil jätkamine. Pigem tuleb tugevdada sotsiaalset, poliitilist ja majanduslikku ühtekuuluvust ning takistada selle abil euroala lagunemist. Komitee jagab seisukohta, et majandus- ja rahaliidu riikide majanduste erinevusele tuleb rohkem tähelepanu pöörata ja tasakaalustatud struktuurireformid nimetatud riikides peavad toimuma vastavalt rahaliidu nõudmistele ja kooskõlas liikmesriikide vajadustega, et tagada vajalik ühtlustatus. Lisaks peab komitee väga oluliseks lühiajalist nõudluse juhtimist.

1.4. Komitee pooldab euroala tugevamat nn parlamentariseerimist – Euroopa Parlamendi suurt komisjoni, mille koosseisu kuuluvad kõik euroalasse kuuluvate ja euroalaga ühineda soovivate riikide parlamendiliikmed (26 liikmesriiki) ning suuremat kooskõlastamist euroala riikide parlamendiliikmete vahel majandus- ja rahaliidu pädevuses olevates küsimustes (COSAC+). Sellega saab juba küllalt ruttu algust teha.

1.5. Komitee juhib tähelepanu sellele, et mõni majanduse juhtimise viimaste aastate majanduspoliitiline eesmärk tuleb paremini kooskõlla viia ELi toimimise lepingu artikli 4 lõike 2 kohaste ELi sotsiaalpoliitiliste eesmärkidega ning võimalikud konfliktid majanduslike ja sotsiaalsete eesmärkide vahel tuleb lahendada. Horisontaalse sotsiaalklausli kohaselt tuleb kõigi meetmete kohta Euroopa poolaasta raames teha sotsiaalse mõju hindamine. Hindamise tulemused tuleks avalikustada ja neid arutada nii liikmesriikide kui ka ELi tasandil. Komitee saab seda toetada oma pädevuse raames.

⁽¹⁾ Heribert Prantl „Europa – Traum oder Alptraum” (Euroopa – unistus või õudusunenägu), ettekanne Ludwigsburgis, 14. juuli 2013.

1.6. Erinevuste kaotamisel tööturgude, palgakujundussüsteemide ja sotsiaalsüsteemide toimimisviisides on oluline roll demokraatliku ja sotsiaalse majandus- ja rahaliidu jaoks.

1.7. Komitee on veendunud, et euroala makromajanduslik dialoog (MED-EURO), mille tulemusi ja järeltuleid tuleb arvestada nii iga-aastase majanduskasvu analüüsi koostamisel kui ka tulemustabeli ja riigipõhiste soovitude puhul, võib aidata oluliselt kaasa majandus- ja rahaliidu demokraatlikule ning sotsiaalsele arengule.

2. Demokraatliku ja sotsiaalse majandus- ja rahaliidu probleemid ja kriteeriumid

2.1. Komitee on esitanud mitu arvamust konkreetsete ettepanekutega, kuidas majandus- ja rahaliitu paremaks muuta. Mõni nendest arvamustest sisaldab tulevikustsenaariume, kuid käesolevas arvamuses esitatakse ettepanekud selle kohta, kuidas võiks majandus- ja rahaliidu demokraatlikku ja sotsiaalset vormi ühenduse meetodi raames võimalikult kiiresti edasi arendada, et parandada demokraatlikku vastupanuvõimet ning täita lepingutest tulenevaid sotsiaalseid kohustusi. Enne 2018. aastat ei astuta tõenäoliselt tõsiseid samme lepingu ulatuslikumaks muutmiseks. Samal ajal püsib ikka mure, et riikidevahelised vahendid, iseäranis fiskaalkokkulepe, õõnestavad ühenduse meetodit ning soodustavad Euroopa lõhenemist⁽²⁾. Mida kauem kestab kokkuhoiupoliitika, mis on esmajoonel suunatud kulude vähendamisele, ilma seda vähemalt investimisprogrammi ja meetmetega kasvu ja sotsiaalse ühtekuuluvuse ning solidaarsuse loomiseks täiendamata, seda ilmsemaks saab ka see, et kasvav sotsiaalne ebavõrdsus ohustab Euroopa majanduslikku integratsiooni ja heaolu.

2.2. Euroala kriis on toonud ilmsiks rahaliidu ehitusvead. Kuna algusest peale jäeti erinevad riiklikud majanduspoliitikad omavahel kooskõlastamata, arenesid rahaliidu liikmed paljudes punktides eri suunas⁽³⁾.

2.3. Kriisi ajal näisid valitsustevahelised menetlused olevat ainus võimalus teha kiiresti otsuseid majandus- ja rahaliidu oluliste vahendite, nt fiskaalkokkuleppe üle, sest eri liikmesriigid ei oleks lepingute muutmisele nõustunud. Ühelt poolt on kriisi ajal teatavaid vahendeid parandatud. Teiselt poolt ollakse üksmeelel selles, et seni on parlamentaarne kujundustegevus ja kontroll majandus- ja rahaliidu puhul ebapiisavad. Seda tuleb nüüd sidusat integratsioonipoliitikat silmas pidades muuta. Seetõttu soovitas välisministrite töörühm⁽⁴⁾ juba 2012. aastal tagada kõigi meetmete puhul „täieliku demokraatliku legitiimsuse ja aruandekohustuse“, tugevdades Euroopa Parlamendi ja liikmesriikide parlamentide vahelist koostööd⁽⁵⁾. Euroopa Komisjon tegi oma süvendatud majandus- ja rahaliitu käsitlevas kontseptsioonidokumendis ettepaneku tugineda seejuures lepingute institutsioonilisele ja õigusraamistikule. Euroorühm saab konkreetsete meetmetega edasi minna siis, kui need sammud on kõigile liikmesriikidele kättesaadavad.

2.4. Euroopa poliitilises tegevuses jäid seevastu üha enam püsima riikidevahelised lahendused, näiteks fiskaalkokkulepe, mis suurendab ohtu, et luuakse n-ö rahvusvaheline lisasüsteem. 2012. aasta detsembris esitatud Van Rompuy aruandes osutati sellele, et suuremate reformide läbiviimiseks on oluline ühine arusaam. Vajalikud on ka sotsiaalse ühtekuuluvuse kõrge tase, Euroopa Parlamendi ja liikmesriikide parlamentide suur osalus ning uuendatud dialoog sotsiaalpartneritega. Samuti tuleb suurendada liikmesriikide vastutustunnet (isevastutust). Euroopa Ülemkogu tollane eesistuja⁽⁶⁾ lisas seega arutellu, mis seni oli suunatud eelkõige majandus- ja eelarvepoliitilistele küsimustele ning puuduvale demokraatlikule legitiimsusele, sotsiaalse mõõtme ja sotsiaalpartnerite erilise rolli.

⁽²⁾ *The EP, the Fiscal compact and the EU-institutions: a „critical engagement“*; Elmar Brok (EPP, DE), Roberto Gualtieri (S&D, IT) ja Guy Verhofstadt (ALDE, BE).

⁽³⁾ Euroopa Komisjon, „Employment and Social Developments in Europe 2014“, 15. jaanuar 2015, <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=7736>

⁽⁴⁾ Austria, Belgia, Hispaania, Madalmaade, Itaalia, Luksemburgi, Poola, Portugali, Prantsusmaa, Saksamaa ja Taani välisministrite Euroopa tuleviku töörühma 17. septembri 2012. aasta lõpparuanne.

⁽⁵⁾ Sealsamas, lk 2.

⁽⁶⁾ Tihedas koostöös president Barroso, Junckeri ja Draghiga.

2.5. 2014. aasta Euroopa Parlamendi valimiste järel ja pärast seda, kui komisjoni presidendi positsioon oli seega demokraatlike valimiste kaudu tugevnenud, pandi arutelule uued ettepanekud:

a) analüütiline taustadokument „Järgmiste sammude ettevalmistamine majanduse paremaks juhtimiseks euroalal”, mille esitasid nelja institutsiooni juhid 12. veebruaril 2015⁽⁷⁾;

b) viie presidendi 22. juuni 2015. aasta aruanne „Euroopa majandus- ja rahaliidu loomise lõpuleviimine”⁽⁸⁾.

2.6. Komitee võtab need ettepanekud teadmiseks ja hindab neid selles suhtes, mil määral nende käsitus aitab kaasa majanduse juhtimise arendamisele sotsiaalseks, demokraatlikuks, solidaarseks ja poliitiliseks liiduks, mis tagab liidu kodanike ja sotsiaalpartnerite asjakohase osaluse.

2.7. Komitee on seisukohal, et majandus- ja rahaliit vajab ühendusesisese koostöö tegelikku tugevdamist, nagu on lühidalt kirjeldatud ka komisjoni tegevuskavas. Koostöö tugevdamisega võiks saavutada – nõudlust suurendades, mitte maha surudes – eri riikide majandusliku suutlikkuse ühtlustumise kasvava ja hästi edeneva majanduse raames. Siia kuulub ka sotsiaalsete standardite ja töötajate õiguste ühtlustamine edasiliikumise teel.

2.8. Ühenduse meetodi, valitsustevaheliste algatuste (nt fiskaalkokkulepe) ja ka uute nn vahevormide tõttu, mis tulenevad komisjoni või Euroopa Liidu Kohtu järelevalveülesannetest riikidevaheliste lepingute kohaldamisel, on uuesti tekkinud ebaselgus osaliste, nende legitiimsuse ja vastutuse osas. Läbipaistvust ega täielikku demokraatlikku kontrolli ei ole võimalik sel juhul tagada. See on põhjustanud palju kriitikat. Kriisi ajal tuli eelistada kiireid lahendusi, isegi kui seoses nendega väljendati kavatsust viia eri rahvusvahelised kokkulepped hiljem üle ühenduse meetodile. Viis presidenti sooviksid sellise olukorra jätkumist 2018. aastani. Vastavalt nende ajakavale lükatakse majandus- ja rahaliidu täieliku demokratiseerumise küsimus seega veelgi edasi, poliitilise liidu küsimus leiab nende aruandes ebapiisavat kajastamist. Seni peaks Euroopa poolaasta raames Euroopa Parlamendi, nõukogu ja eurorühma ning riikide parlamentide ja komisjoni või siis riikide parlamentide liikmete ja Euroopa Parlamendi liikmete vahel (COSAC) toimuv dialoog viima usalduse suurenemise ja ühise tegutsemiseni. Seoses sellega viitab komitee asjaolule, et tugevdatud dialoog ei saa integratsiooni- poliitikat asendada. Nüüd tuleb taas tugevdada ühenduse meetodit, mis peab olema toimiva majandus- ja rahaliidu alus erinevate paralleelsete rahvusvaheliste süsteemide asemel.

3. Majandus- ja rahaliidu parem juhtimine suurema kaasamise, läbipaistvuse ja vastutuse kaudu

3.1. Sotsiaalpartnerite parem kaasamine võib aidata kaasa majandus- ja rahaliidu parema juhtimise saavutamisele ning struktureeritud dialoog kodanikuühiskonnaga aitab suurendada demokraatlikku vastupanuvõimet. Komitee on valmis võtma erilise rolli ja pakkuma selleks oma kogemusi ja ressursse, nii nagu ta tegi juba 2020. aasta strateegia puhul⁽⁹⁾.

3.2. Iseäranis sotsiaalpartnerite vastutustunde küsimus, nagu Euroopa Ülemkogu eesistuja Van Rompuy välja tõi, töötab kujuneda palju raskemaks, seda enam, et sotsiaalpartnerid – erinevalt valitsustest – on olnud seni vaid ebapiisavalt seotud majanduspoliitilise juhtimise eesmärkide ja vahendite väljaarendamisega. Kuidas võib siis õnnestuda nende kaasamine poliitikasse, millele neil on üksikasjades vähe mõju? Kollektiivlääbirääkimiste osapoolte ja majanduses osalejatena on neil märkimisväärne mõju hinnatasemele ja hinnastabiilsusele, millele majandus- ja rahaliit moodustab üldraamistiku erinevate palgakujundussüsteemide ning tööturu- ja sotsiaalpoliitika kujundamiseks.

⁽⁷⁾ „Järgmiste sammude ettevalmistamine majanduse paremaks juhtimiseks euroalal”, analüütiline taustadokument, mille esitas Jean-Claude Juncker tihedas koostöös Donald Tuski, Jeroen Dijsselbloemi ja Mario Draghiga, Euroopa Ülemkogu 12. veebruaril 2015. aasta mitteametlik kohtumine.

⁽⁸⁾ Viie presidendi aruanne „Euroopa majandus- ja rahaliidu loomise lõpuleviimine”, http://ec.europa.eu/priorities/economic-monetary-union/docs/5-presidents-report_et.pdf

⁽⁹⁾ Komitee arvamus „Ülevaade strateegia „Euroopa 2020” olukorrast” (ELT C 12, 15.1.2015, lk 105).

3.3. Komisjon esitas 2013. aastal teatise majandus- ja rahaliidu sotsiaalse mõõtme kohta⁽¹⁰⁾ ja käsitles kodanikuühiskonna sidusrühmade rahulolematust. Probleemsed majandusarengud tuleb ära tunda ja kõrvaldada varakult, sest püsiv sotsiaalne ebavõrdsus võib ohustada majandus- ja rahaliidu rahalist ning majanduslikku stabiilsust. Järgnevates aruteludes ilmnes, et olemas on kaks koolkonda. Üks lähtub sellest, et majandus- ja rahaliidu sotsiaalne mõõde on täiendav valikuline samm, mis – erinevalt siduvatest eelarve- ja majanduspoliitilistest menetlustest – on olemuselt vabatahtlik. Teine koolkond, näiteks komitee, juhib tähelepanu sellele, et mõni majanduspoliitiline eesmärk on vastuolus ELi toimimise lepingu artikli 4 lõike 2 kohaste ELi sotsiaalpoliitiliste eesmärkidega ja need eesmärkide vahelised konfliktid tuleb tuua nähtavale ja kõrvaldada.

3.4. Komisjon tahab sotsiaalpartnereid intensiivsemalt kaasata ja korraldada arvamuste vahetuse palgasuundumuste ja kollektiivlääbirääkimiste teemal. Selleks on ta juba teinud mitu katset. Teisalt tahaks ta vahetada sotsiaalpartneritega mõtteid Euroopa poolaasta üle ja ergutab sotsiaalpartnerite paremat kaasamist liikmesriikides. Komitee on ise esitanud väga konkreetseid ettepanekuid, et kaasata sotsiaalpartnereid paremini majanduspoliitilisse juhtimisse (SOC/507)⁽¹¹⁾. Vähemalt komisjoni uut tööjaotust, iseäranis asepresident Dombrovskise laiendatud pädevust võib pidada märgiks, et sotsiaalpartnerite kaasamisele tuleb pöörata rohkem tähelepanu.

4. Ettepanekud ja hindamine

4.1. *Presidentide aruanne*

4.1.1. Komitee lähtub sellest, et viie presidendi⁽¹²⁾ 22. juunil 2015 esitatud aruanne „Euroopa majandus- ja rahaliidu loomise lõpuleviimine“⁽¹³⁾ on juhtpõhimõtte Euroopa majanduspoliitilise juhtimise struktuuride arendamiseks tulevikus. Komitee leiab, et kestva tasakaalustamatuse tõttu, samuti usalduse loomiseks on eeskätt euroalal vaja tõhusamat ja demokraatlikumat majanduspoliitilist juhtimist⁽¹⁴⁾. Seega lähtub analüüs sisuliselt osalt valedest eeldustest, mis mõnele õigele punktile vaatamata viib problemaatiliste järeldusteni: kurssi muutmata jätkub kokkuhoiupoliitika ning seega palkade ja sotsiaalkulude kärpimine. Tunnistatakse küll, et majandus- ja rahaliidu pikaajalise jätkusuutlikkuse miinimumtingimused ei ole praegu veel saavutatud, aga senise kriisivastase poliitika soovitatud intensiivistamist ja püsivat institutsionaliseerimist tuleb siiski jätkata. Komitee näeb selles vastuolu.

4.1.2. Praegust (ka USA ja Jaapaniga võrreldes) katastroofilist majanduslikku olukorda euroalal ei seostata mitte jätkuva kriisivastase poliitikaga, vaid üksikute liikmesriikide ebapiisava konkurentsivõimega, mis tuleneb palgasuundumuste erinevusest ja riigieelarve puudujäägist. Komitee väljendab kahetsust, et makromajanduspoliitika lühiajalisi probleeme, näiteks inflatsiooni ja deflatsiooni ning vastutsüklilise poliitika puudumist alates 2010. aastast, samuti liiga madalat nõudlust ignoreeritakse ja tuleb jätkata suures osas ebaühtlast kohanemispoliitikat. Viis presidenti jätavad kahjuks täiesti kõrvale kriisi ajal ilmnenu põhiprobleemi, et erinevalt USAst, Jaapanist ja Ühendkuningriigist puudub euroalal tervikuna nn viimane laenuandja.

4.1.3. Täiesti tähelepanuta on jäänud keskpankade erinev lähenemisviis, mis tõid USA-le ja Ühendkuningriigile võrdlemisi kiire toibumise, Euroopas aga halvendasid esialgu olukorda. Vastutsüklilise stabiliseerimispoliitika asemel kavatakse olemasolevaid majanduse juhtimise vahendeid tugevdada mh riikide konkurentsivõime kaudu, mis keskenduvad võla vähendamisele (finantsvõime vähendamisele) ja tootlikkusele suunatud palgaarengule. Komitee väljendab kahetsust, et jäeti kasutamata võimalus kontrollida olemasoleva õigusraamistiku aluste pikemaajalist jätkusuutlikkust ja täiendada seda üleeuroopalise perspektiiviga.

⁽¹⁰⁾ COM(2013) 690 final, „Majandus- ja rahaliidu sotsiaalse mõõtme tugevdamine“.

⁽¹¹⁾ Komitee arvamus „Sotsiaalse dialoogi struktuur ja korraldus tõelise majandus- ja rahaliidu raames“ (ELT C 458, 19.12.2014, lk 1).

⁽¹²⁾ Euroopa Komisjoni president, Euroopa Ülemkogu eesistuja, Euroopa Parlamendi president, eurorühma esimees ja Euroopa Keskpanga president.

⁽¹³⁾ Vt joonealune märkus 8. Järgnevalt käsitletakse ainult neid aruande teemasid, mis on asjakohased käesoleva arvamuse seisukohalt.

⁽¹⁴⁾ Komitee arvamus „Majandus- ja rahaliidu väljakujundamine: poliitiline samm“ (ELT C 332, 8.10.2015, lk 8).

4.1.4. Komitee väljendab kahetsust, et presidendid seostavad oodatust oluliselt halvemat majanduslikku arengut üksnes sellega, et majanduse juhtimise uusi mehhanisme ja kriisiolukorras olevate riikide kohandamisprogramme ei ole veel piisavalt rakendatud ja need ei ole veel piisavalt väljaarendatud. Struktuurireformide ja liikmesriikide hinnapõhise konkurentsivõime liigne rõhutamine lõpuleviidava majandusliidu (esimene peatükk) puhul jätab tähelepanuta asjaolu, et struktuurireformide ja palgakujunduse alal toimuvad kohalikul tasandil pidevad läbirääkimised ja lahenduste otsimine probleemidele, järgides demokraatlikke põhimõtteid. Ent sellega asetavad viis presidenti end väliste osalejate olukorda, kes soovivad liikmesriike lähendada vabalt määratletud võrdlusalustele demokraatlikku legitiimsust tugevdamata või vastutustunnet loomata.

4.1.5. Seepärast kardab komitee, et aruandes puuduv täieliku fiskaalliidu väljavaade vähendab veelgi euroala legitiimsust liikmesriikides, iseäranis seetõttu, et sama ravimi suuremas koguses võtmine ei paranda kõigi kodanike majanduslikku heaolu ja jätkuvalt domineerib rahvusriiklik perspektiiv. Väljapakutud meetmed tööturgude ja sotsiaalsüsteemide integreerimiseks on komitee silmis täiesti ebapiisavad, muu hulgas sellepärast, et vaatamata presidentide retoorikale, et euroalal soovitakse sotsiaalvaldkonnas jõuda AAA-reitinguni, omistatakse neile teisejärguline tähtsus. Komitee silmis on sotsiaalliidu arendamine demokraatliku ja sotsiaalse majandus- ja rahaliidu lahutamatu osa, mitte ripats.

4.2. Bruegeli analüüs ja ettepanekud⁽¹⁵⁾

4.2.1. Euroopa mõttekoda Bruegel märgib, et majandus- ja rahaliitu iseloomustasid algusest peale olulised erinevused majanduslike, sotsiaalsete ja poliitiliste tingimuste osas, mis vastutavad liikmesriikide poliitiliste vigade ja majanduse ebasobiva juhtimise eest Euroopas. Mõttekoda teeb ettepaneku reformida majanduspoliitilist juhtimist pangandusliidu valdkonnas ja rahandussektori makrotasandi usaldatavusjärelevalve valdkonnas, suurte erinevuste takistamist tööjõukuludes ja fiskaalpoliitilises juhtimises, et võimaldada eri liikmete eelarvete jätkusuutlikkust ja eraldada ressursse panga- ja riigivõlakirjade kriisi korral. Komitee esitas hiljuti oma arvamustes väga sarnaseid ettepanekuid⁽¹⁶⁾.

4.2.2. Kapitalivood eelarveülejäagiga riikidest on kaasa aidanud ülekuumenemise tekkimisele eelarvepuudujäägiga riikides, mille tagajärjel on nominaalpalgad tõusnud. Finantsilisele tasakaalustamatusele on seni pööratud liiga vähe tähelepanu. See on vastuolus kavatsusega süvendada finantsturu integratsiooni.

4.2.3. 2011.–2013. aasta protsükliline eelarvepoliitika ja vastutsüklilise eelarvepoliitika puudumine 2014. aastal teravdasid sotsiaalprobleeme tarbetult veelgi⁽¹⁷⁾. Seepärast peaks poliitika vajalike struktuurireformide kõrval avama inimestele ka väljavaateid, nt soodsate raamtingimuste abil erainvesteeringuteks, et pikas perspektiivis oleks võimalik tööhõivet jälle taastada. Lisaks tuleks poliitikas võtta meetmeid konkurentsivõime taastamiseks, et luua tulu ja heaolu, mis tagavad kõigile sotsiaalse stabiilsuse. Komitee pooldab seetõttu sõnaselgelt järelust, et kogunõudlust ja inflatsiooni tuleb lühikese ajaga kindlasti suurendada. Lisaks tuleb Euroopa Keskpang vabastada eelarvepoliitika ja tööjõukulude kohandamise ülesannetest, mis ei ole kooskõlas tema mandaadiga, millega ta aga teiste institutsioonide poliitilise tegevusetuse tõttu tegelikult tegeleb.

4.2.4. Komitee arvates tuleb demokraatliku legitiimsuse põhimõteteliste küsimuste käsitlemiseks teha suuremaid jõupingutusi. Komitee pooldab kindlalt euroala täielikku nn parlamentariseerimist (Euroopa Parlamendi suur komisjon, mille koosseisu kuuluvad kõik majandus- ja rahaliitu kuuluvad ja euroalaga ühineda soovivate riikide parlamendiliikmed). COSACi raames tuleb parandada ka kooskõlastamist euroala riikide parlamendiliikmete vahel majandus- ja rahaliidu pädevuses olevates küsimustes⁽¹⁸⁾.

⁽¹⁵⁾ André Sapir, Guntram Wolff: *Euro-area governance: what to reform and how to do it*, 27. veebruar 2015,

<http://www.bruegel.org/publications/publication-detail/publication/870-euro-area-governance-what-to-reform-and-how-to-do-it/>

⁽¹⁶⁾ Komitee arvamus teemal „Majandus- ja rahaliidu väljakujundamine – Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ettepanekud ELi järgmiseks õigusloomeperioodiks” (ELT C 451, 16.12.2014, lk 10); „Majandus- ja rahaliidu väljakujundamine: poliitiline samm” (ELT. C 332, 8.10.2015, lk 8).

⁽¹⁷⁾ Zsolt Darvas ja Olga Tschekassin, *Poor and under pressure: the social impact of Europe's fiscal consolidation*, Bruegel Policy Contribution 2015/04, märts 2015.

⁽¹⁸⁾ Vt joonealune märkus 14.

4.2.5. COSAC juhtis 2014. aastal ise tähelepanu sellele, et paljud parlamendid ei ole veel piisavalt kaasatud, ja väljendas muret, et kodanike ja ELi vaheline side on nii nõrk. Nad kutsusid komisjoni ja nõukogu üles leidma koos parlamendiliikmetega konkreetsete ettepanekute kaudu lahendust⁽¹⁹⁾. Fiskaalkokkuleppe artiklis 13 ette nähtud osalusvormide suund on küll õige, aga nendest ei piisa tõeliseks parlamentariseerimiseks.

4.3. Kõigi majandustegevuses osalejate suurem vastutus

4.3.1. Erinevuste kaotamisel tööturgude, palgakujundussüsteemide ja sotsiaalsüsteemide toimimisviisides on demokraatliku ja sotsiaalse majandus- ja rahaliidu jaoks oluline roll. Föderaalne süsteem koos ühtse Euroopa tööturu ja ühtsete institutsioonide ning sotsiaalsüsteemidega nagu USAs ei paista olevat lühiajalises perspektiivis realiseeritav. Lisaks tuleks makromajandusliku tasakaalustamatuse menetlust sümmeetriliselt tugevdada ja kaasata sellesse sotsiaalpartnereid.

4.3.2. Komitee juhhib tähelepanu sellele, et mõni majanduse juhtimise viimaste aastate majanduspoliitiline eesmärk tuleb paremini kooskõlla viia ELi toimimise lepingu artikli 4 lõike 2 kohaste ELi sotsiaalpoliitiliste eesmärkidega ning võimalikud konfliktid majanduslike ja sotsiaalsete eesmärkide vahel tuleb lahendada. Horisontaalse sotsiaalklausli kohaselt tuleb kõigi meetmete kohta Euroopa poolaasta raames teha sotsiaalse mõju hindamine. Hindamise tulemused tuleks avalikustada ja neid arutada nii liikmesriikide kui ka ELi tasandil. Komitee saab seda oma pädevuse raames toetada.

4.3.3. Viie presidendi aruandes on juttu rahandus-, fiskaal- ja poliitilisest liidust, ent sotsiaalset liitu selles ei mainita. Tugevdada tuleb ainulaadset Euroopa mudelit, ent ainulaadsest Euroopa sotsiaalmodellist enam juttu ei ole. Püütakse küll luua pilti „kolmest A-st“ sotsiaalvaldkonnas, milleni tuleks jõuda süvendatud majandus- ja rahaliidu raames, ent see jääb äärmiselt ebamääraseks. Sotsiaalküsimusi mainitakse parimal juhul täiendavalt või liikmesriikide tööturgude parema läbitavuse kontekstis. Keskse osa moodustavad sotsiaalkaitse põhialused, tõhusad sotsiaalsüsteemid liikmesriikides ja uued tööõiguse alased turvalise paindlikkuse algatused, ilma et neid lähemalt selgitataks.

4.3.4. Liikmesriikide valitsustel on demokraatliku ja sotsiaalse majandus- ja rahaliidu arendamisel suur vastutus. Sama kehtib ka liikmesriikide ja ELi sotsiaalpartnerite kohta, kelle jaoks majandus- ja rahaliit moodustab üldraamistikku erinevate palgakujundussüsteemide ning tööturu- ja sotsiaalpoliitika kujundamiseks. Majanduslike ja ühiskondlike osalejatena otsustavad nad olulisel määral majandus- ja rahaliidu ühise stabiilsuseesmärgi täitmise üle.

4.3.5. Komitee märgib veel kord, et rahaliidus, kus hindade ja palkade areng liikmesriikides on erinev, tekib tingimata sama valuutaala eri piirkondade vahel tasakaalustamatus, mille puhul välised šokid viivad sotsiaalse ja poliitilise kriisini ja erinevused võivad veelgi suurened⁽²⁰⁾. Seepärast on komitee soovitusel majandus- ja sotsiaaleesmärkide vallas ning kokkulepitud juhtimiskorraldust⁽²¹⁾. Komitee järeldeb sellest, et ELi makromajanduslik dialoog (MED) peab euroalas tugevamaks ja sügavamaks muutuma.

4.3.6. Makromajandusliku dialoogi seadis Kölnis (1999. aasta juunis) sisse Euroopa Ülemkogu, et saavutada püsivalt majanduskasvule ja stabiilsusele orienteeritud makromajanduslik poliitika, st palgaarengu, raha- ja fiskaalpoliitika pingevaba koostoime. Selle eesmärgid on täna aktuaalsemad kui kunagi varem: suurem majanduskasv ja tööhõive, säilitades hindade stabiilsuse, toodete potentsiaali ärakasutamine ja potentsiaalse majanduskasvu suurendamine⁽²²⁾. Komitee väljendab kahetsust, et see vahend on aja jooksul veidi mõjusust kaotanud ja alates kriisi puhkemisest ei ole seda majanduse juhtimise vahendite demokratiseerimiseks ja vastutustunde tugevdamiseks majandus- ja rahaliidu ühises valuutaalas kasutatud.

⁽¹⁹⁾ XLIX COSACi seisukohad, Dublin, juuni 2014.

⁽²⁰⁾ EMSK, „Majanduspoliitilise juhtimise uute eeskirjade sotsiaalsed mõjud“ (ELT C 143, 22.5.2012, lk 23).

⁽²¹⁾ Vt joonealune märkus 14.

⁽²²⁾ Euroopa Ülemkogu resolutsioon Euroopa tööhõivepakti kohta, Euroopa Ülemkogu Kölni kohtumine, 3/4. juuni 1999.

4.3.7. Komitee on veendunud, et euroala makromajanduslik dialoog (MED-EURO) võib oluliselt kaasa aidata majandus- ja rahaliidu demokraatlikule ja sotsiaalsele arengule, kui dialoogis osalejate ring vastab nõuetele. Seejuures nõuab MED-EURO raames dialoogi pidamise suutlikkuse säilitamine osalejate arvu piiramist. Sotsiaalpartnerite, Euroopa Keskpanga, eurorühma ja komisjoni esindajate kõrval (säilitades täielikult nende autonoomia ja sõltumatuse) peaks selles võrdsel alusel osalema Euroopa Parlamendi majandus- ja rahanduskomisjoni esimees.

4.3.8. Komitee arvamuse kohaselt peaks MED-EURO tulema kokku vähemalt kaks korda aastas ja muutuma majandus- ja rahaliidu majanduspoliitilise juhtimise lahutamatuks osaks. Selle tulemusi ja järeltuleb tuleb seega arvestada nii iga-aastase majanduskasvu analüüsi väljatöötamisel kui ka tulemustabeli ja riigipõhiste soovitude puhul. Majandus- ja rahaliidu raha-, eelarve- ja palgapoliitika üldises kontekstis on võimalik suurendada usaldust ja jõuda suurema ühtlustatuseni, kahjustamata seejuures vabu kollektiivlääbirääkimisi. See võiks analoogselt stabiilsuse ja kasvu paktiga viia kõigi majandustegevuses osalejate suurema (oma)vastutatuseni ning toimida stabiilsuse ja tööhõive paktina. Komitee rõhutab seoses sellega raha- ja eelarvepoliitika ning palgaarengu pingevara koostoime tähtsust, et tagada suurem majanduskasv ja tööhõive, mis suurendaksid usaldust rahaliidu vastu.

4.3.9. Seega valitakse sarnaselt Bruegeli ettepanekuga lähenemisviisi, mis erineb viie presidendi ettepanekust luua riiklikud konkurentsioorganid, et toetada palgalääbirääkimisi riigi tasandil. Neid riiklikke konkurentsioorganeid tuleb viie presidendi ettepaneku kohaselt veel Euroopa tasandil koordineerida. Enne aruande esitamist oleks olnud mõistlik sotsiaalpartneritega varakult konsulteerida, sest sellisel kujul on viie presidendi ettepaneku edulootused tagasihoidlikud.

4.3.10. Tulevikku vaadates: ilma sügavate institutsiooniliste ja poliitiliste reformideta jääb majandus- ja rahaliit alati hapraks. Komitee on äärmiselt mures ELi stabiilsuse pärast, sest vajalikud reformid – lepingumuudatustega või ilma – toimuvad alati alles viimasel minutil ja suurima surve all. ELis tuleb taas tugevdada sotsiaalset, poliitilist ja majanduslikku ühtekuuluvust ning jätkata sidusat majandus- ja rahapoliitilist integratsiooni, mis on toimiva majandus- ja rahaliidu alus. Ilma julgete parlamendiliikmete, poliitikute ja sotsiaalpartneriteta, kes nii riigi kui ka Euroopa tasandil peavad mõttevahetust kodanikuühiskonnaga ja vaidlevad parimate lahenduste leidmiseks, ei saa toimiv majandus- ja rahaliit õnnestuda.

Brüssel, 17. september 2015

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Henri MALOSSE